

DANS
tweede graad kso

Inhoud

1	Inleiding en situering van het leerplan.....	3
1.1	Plaats in de lessentabel	3
1.2	Inleiding	3
1.3	Situering.....	3
2	Beginsituatie en instroom	4
2.1	Beginsituatie	4
2.2	Wie kan instromen?	5
2.3	De bepalende leefwereld	5
3	Logisch studietraject	5
4	Christelijk mensbeeld	6
5	Opbouw en samenhang	6
5.1	Wisselwerking	6
5.2	Opbouw leerplan	6
6	Doelstellingen.....	7
6.1	Algemene doelstellingen	7
6.2	Specifieke doelstellingen Dans.....	8
6.3	Kunstinitiatie	11
7	Minimale materiële vereisten	12
7.1	Algemeen	12
7.2	Infrastructuur en materiële en didactische uitrusting	12
8	Pedagogisch-didactische wenken.....	13
8.1	Enkele algemene tips ter inspiratie	13
8.2	Taalgericht vakonderwijs	15
8.3	Evaluatie	16

1 Inleiding en situering van het leerplan

1.1 Plaats in de lessentabel

Zie www.katholiekonderwijs.vlaanderen bij leerplannen & lessentabellen.

1.2 Inleiding

In de studierichting Dans kunnen leerlingen hun interesses en talenten voor ‘het artistieke’ ontdekken en aanscherpen. Steeds heeft de mens zich met klank, taal, beweging, kleur, beeld en vorm uitgedrukt. Elk van die expressievormen heeft zijn eigen expressiekracht en geeft een extra mogelijkheid tot communiceren.

Dit leerplan laat leerlingen verschillende vormen van taal en communicatie oefenen op een muzische manier, hier vooral dansend, dat wil zeggen met alle aandacht voor de persoonlijke belevingswereld en de originele vormgeving ervan. Via hun creativiteit krijgen ze respect voor de taal van de kunst en ontdekken ze de waarde van wat hen ligt. Leerlingen komen via impressie tot expressie en omgekeerd.

Een muzisch-artistieke aanpak is meer dan het aanreiken van een aantal technieken, maar wil de leerling helpen zichzelf te ontwikkelen. Dans wil de jonge mens een instrument in handen geven, dat hem in staat zal stellen zichzelf en de wereld te ontdekken en er een relatie mee op te bouwen.

Elke leerling kan zijn artistieke en kunstzinnige creativiteit ontdekken en ontwikkelen. De richting stimuleert de impressie- en expressiemogelijkheden, maar wil niet van elke leerling een kunstenaar of professioneel danser maken. Ze zet leerlingen aan tot het artistieke en stimuleert het creatieve denken. Met vaardigheden en technieken leren ze zich in allerlei expressievormen uiten met focus op dans. De leerling krijgt daarbij kansen om te ‘werken aan’ zijn persoon.

1.3 Situering

Het doel van deze studierichting is de leerling een algemene basisvorming aan te bieden die in relatie staat met de kunstzinnige component. Die component bestaat uit het ontwikkelen van kunstzinnige intelligentie, het lichamenlijk en ruimtelijk bewustzijn, het dansen en het artistiek interpreteren, improviseren, creëren en inzetten van diverse (dans)technische vaardigheden. De leerling wordt geconfronteerd met de wereld van kunsten, specifiek dan met de wereld van de dans.

De leerling onderbouwt zijn beleving via (zelf)analyse, beschrijving en bespreking van onder andere beweging, inhoud, vorm, muzikaliteit ... en het referentiekader, en duidt de danscultuur.

In deze tweede graad krijgt de leerling de kans om zich de taal van het dansen eigen te maken. Binnen de opdrachten en vanuit de eigen werkzaamheid van de leerling worden er accenten gelegd op beweging, lichamelijk en ruimtelijk bewustzijn, op diverse vormen van dans. De invalshoek of de thematiek is zo ruim mogelijk.

De leerling heeft interesse voor de maatschappelijk culturele activiteit. Hij bezoekt - zowel opdrachtgestuurd als uit individuele interesse - dansvoorstellingen, concerten, theater, film (podiumkunsten), maar ook ateliers, tentoonstellingen ...

2 Beginsituatie en instroom

2.1 Beginsituatie

De beginsituatie kan vrij divers zijn. De studierichting Dans richt zich tot jongeren:

- met een uitgesproken en brede belangstelling voor kunst en cultuur in onze samenleving;
- die gedreven zijn om creatief en uitvoerend te werken en er bewust voor kiezen een persoonlijk denken, voelen en handelen te ontwikkelen in functie van dans;
- die gemotiveerd zijn voor grote studiediscipline, om dagelijks te trainen en om deel te nemen aan diverse optredens binnen en buiten de school;
- die gemotiveerd zijn om zowel individueel als in groep te dansen, als individu en ten dienste van het geheel;
- die bereid en in staat zijn om meertaligheid, culturele en kunstzinnige inzichten, spiritualiteit en een gezonde levenshouding te ontwikkelen in het kader van een christelijk opvoedingsproject.
- die interesse hebben voor dans en beweging, voor de podiumkunsten en hun communicatieve mogelijkheden.
- die vanuit hun interessewereld op zoek gaan naar een voor hen aangepaste onderwijsvorming met een artistiek pakket.
- die zich aangetrokken voelen tot de wereld van het artistiek gebeuren en actief aan die wereld willen participeren.
- die abstracte concepten kunnen begrijpen.

2.2 Wie kan instromen?

De leerling komt uit de eerste graad vanuit diverse basisopties of uit diverse studierichtingen van de tweede graad.

Hij heeft aanleg om te dansen en heeft al een voortraject doorlopen via het deeltijds kunstonderwijs, lidmaatschap van dansstudio's, privéonderwijs ...

Voor de studierichting dans kan de school, als bijkomende algemene toelatingsvoorwaarde, eisen dat de leerling positief werd geëvalueerd door de toelatingsklassenraad op een door de school georganiseerde geschiktheidsproef. Die proef peilt naar de artistieke aanleg van de leerling, is eenmalig en telt voor de duur van de opleiding. Hij kan dus geen voorwaarde meer zijn voor leerlingen die in het onderliggende jaar die proef afgelegd hebben.

Voor een instromer van het tweede leerjaar wordt aandacht gegeven aan opgelopen achterstanden en hij wordt passend begeleid.

2.3 De bepalende leefwereld

In een gefragmenteerde leefwereld die vaak gekenmerkt wordt door oppervlakkigheid en een 'zapcultuur', is de leerling bereid om de wereld in de lessen diepgaander te benaderen, neemt hij een houding aan van willen oefenen en volhouden, van passie en enthousiasme voor deze artistieke, creatieve aspecten in de opleiding.

3 Logisch studietraject

Het leerproces wordt gespreid over tweede en derde graad en volgt daarbij nauw de intellectuele en psychologische groei in maturiteit van de jongere.

De studierichting is doorstromingsgericht. Na het beëindigen van de derde graad kso is de leerling voldoende competent om te starten in het hoger onderwijs of in een specifieke dansopleiding in binnen- of buitenland.

4 Christelijk mensbeeld

Ons onderwijs streeft de vorming van de totale persoon na waarbij het christelijke mensbeeld centraal staat. Deze waarden zijn dan ook altijd na te streven tijdens alle handelingen:

- respect voor de medemens;
- solidariteit;
- zorg voor milieu en leven;
- respectvol omgaan met eigen geloof, anders gelovigen en niet-gelovigen;
- vanuit eigen spiritualiteit omgaan met ethische problemen.

Met het oog op de realisatie van dit mensbeeld draagt dit leerplan uitdrukkelijk kansen in zich.

- De specifieke aanpak, waarbij uitgegaan wordt van opdrachten en voorstellen die klassikaal, in kleinere groepen of individueel opgenomen worden, maakt het mogelijk actief bij te dragen aan het vormen van een christelijke identiteit.
- Leerlingen krijgen kansen om na te denken en een eigen mening te formuleren. Ze leren respect hebben voor elkaar als unieke persoon. Ze zijn samen verantwoordelijk voor het materiaal, het geheel van een project, voorstelling ... en kunnen elkaar helpen.
- Ze worden geconfronteerd met elkaars anders-zijn en worden gewezen op de kansen die daarmee gepaard gaan.

5 Opbouw en samenhang

5.1 Wisselwerking

We pleiten voor een wisselwerking tussen de vakken van de basisvorming en de artistieke vakken. Het refereren naar het kunstgebeuren vroeger en nu zal een vanzelfsprekend item zijn in de wisselwerking tussen leraar, leerling en leerdoelen. Het is vanuit pedagogisch-didactisch standpunt noodzakelijk om samenhang te brengen tussen theoretische benaderingen en de artistieke toepassingen.

5.2 Opbouw leerplan

Dit leerplan is bestemd voor de leerlingen van de tweede graad kso Dans.

Dit is een 'open leerplan', wat wil zeggen dat je als leraar opdrachten kiest in functie van de doelstellingen, rekening houdend met de mogelijkheden, de leerstijlen en talenten van de leerlingen en met de specifieke schoolcontext. Het is belangrijk om je klas goed in te schatten en dat zelfs ook voor elke leerling binnen de groep. In je lessen kun je werken naar die erg heterogene klassengroep toe. Dat betekent ook dat je de lessen varieert in opbouw en tempo, verschillende werkvormen inzet, ondersteuning afstemt op de leerlingen ... zo probeer je elke leerling aan te spreken en te motiveren. Je werkt met een gedifferentieerd aanbod.

Het leerplan is opgebouwd uit ...

17 algemene doelen en 3 algemene attitudes: die gelden voor alle kunstvakken Dans.

45 specifieke leerplandoelstellingen: doelen Dans en doelen kunstinitiatie.

6 Doelstellingen

6.1 Algemene doelstellingen

De leerling

- 1 ontwikkelt zijn totale persoonlijkheid;
- 2 onderzoekt kritisch de taal van de beweging, van de dans;
- 3 heeft zicht op verschillende kunstvormen en ontdekt die;
- 4 proeft van verschillende culturele vormen zoals een dansvoorstelling, een concert, een bezoek aan tentoonstellingen en legt een link met de hem omliggende wereld: cultuur, geschiedenis ... ;
- 5 kan bewust het domein van dans in relatie brengen tot de maatschappij, die onderzoeken, beleven en begrijpen;
- 6 ontwikkelt een referentiekader en een eigen taal door allerlei vaardigheden en technieken gepast in te zetten;
- 7 ontdekt hoe binnen de taal van dans, specifieke elementen en technieken functioneren in relatie tot ritme, klank, vorm, kracht, tijd, ruimte, flow, inhoud en expressie;
- 8 pakt een creatie aan via een artistiek-creatief proces;
- 9 werkt procesmatig op basis van communicatie en interactie met de leraar;

- 10 gaat zelfstandig aan de slag met een geformuleerde artistieke uitdaging en zoekt naar een individuele benadering;
- 11 maakt een boodschap voor een ontvanger via taal van dans duidelijk;
- 12 kan aandachtig en constant waarnemen door te leren kijken, voelen, luisteren en beschouwen;
- 13 komt tot kunstbeleving door waarneming en analyse van een kunstwerk zoals een dans, een dansvoorstelling, een concert;
- 14 ervaart dat de waarneming met alle zintuigen leidt tot kennen en weten, wat resulteert in een verrijking van de persoonlijke taal van dans;
- 15 ervaart dat via kritische beschouwing van het experiment de creatieve vrijheid verder wordt gestimuleerd en ontwikkeld;
- 16 komt via verworven inzichten tot evaluatie van eigen en andermans werk;
- 17 ontwikkelt een gepast pakket vakterminologie.

ATTITUDES

- 18 wordt zich bewust van eigen en andermans uitdrukkingsmogelijkheden en is kritisch t.o.v. zichzelf en allerlei bronnen;
- 19 verwerft algemene attitudes, zoals zelfwerkzaamheid, inzet, doorzettingsvermogen, interesse, zin voor objectiviteit, methodische aanpak, samenwerking, discipline, bewaken van timing en planning;
- 20 staat open voor evoluties binnen de podiumkunsten, binnen de danscultuur; hij leert kijken naar kunst en die zonder vooroordeel benaderen.

6.2 Specifieke doelstellingen Dans

De leerling

- 1 werkt gericht samen en zoekt naar evenwicht tussen het individu en de groep;
- 2 neemt de opdrachten gestructureerd op, houdt rekening met afspraken qua timing en planning, en neemt het eigen proces in handen;
- 3 pakt een creatie aan via een proces van documenteren, herkennen, onderzoeken, observeren, analyseren, synthetiseren, uitvoeren en reflecteren.

6.2.1 Waarneming en communicatie

De leerling

- 4 verkent en zoekt naar expressieve mogelijkheden van de taal van dans;
- 5 kan gericht documentatie in functie van een welomschreven opdracht zoeken, verzamelen, gebruiken en verwerken op een persoonlijke manier;
- 6 analyseert dans aan de hand van vorm, kracht, tijd, ruimte en flow over de grenzen van verschillende dansstijlen heen;
- 7 heeft oog voor zowel het algemene als het detail;
- 8 interpreteert dans;
- 9 vormt zich een onderbouwde mening of waardering bij dansvoorstelling, choreografie of performance;
- 10 kan de communicatieve waarde van dans onderzoeken en daarbij de relatie tussen dans en klank/ geluid/ muziek /tekst/ beeld verduidelijken;
- 11 leert gericht bewegingen en composities maken in functie van een bepaalde artistieke uitdaging;
- 12 leert zowel de externe wereld als de interne wereld vorm geven;
- 13 verwerft inzicht in de bewegingsaanzet en het bewegingsverloop;
- 14 gebruikt de gepaste terminologie bij de communicatie over eigen of andermans uitvoering en proces.

6.2.2 Vaardigheden en technieken

De leerling

MOTORISCH

- 15 onderzoekt eigen lichamelijke mogelijkheden en beperkingen in relatie tot vorm, kracht, tijd, ruimte en flow;
- 16 verwerft via ervaren en beleven vaardigheden zoals
  - lichaamsbewustzijn en houding,
  - uitstraling,
  - bewegingsaanzet,
  - bewegingsverloop,
  - bewegingsbesef,
  - ruimtebesef,
  - tijdsbesef,
  - controle over de spierspanning,
  - weerstaan en toegeven aan de zwaartekracht,

- integreert een passende ademhaling tijdens het bewegen;
- 17 verwerft in functie van dans kracht, stabiliteit, lenigheid, mobiliteit, uithouding, snelheid, coördinatie en evenwicht;
- 18 memoriseert en reproduceert dansfrases en composities;
- 19 hanteert technieken om veilig te landen en te vallen in verschillende situaties;
- 20 verwerft bij partnerwerk vaardigheden zoals
- leiden en volgen,
  - samen met een partner coördineren,
  - weerstand en steun bieden voor een partner,
  - een contactpunt delen met een partner,
  - interactie door zwaartekracht met een partner;
- 21 coördineert bewegingen in relatie tot muziek of klank zoals:
- in even, oneven of gecombineerde maatsoorten bewegen,
  - met de muziek meegaan of tegen de muziek ingaan,
  - een ritmische structuur reproduceren;
- 22 zet danstechnieken in bij improvisatie en creatie;
- 23 combineert vaardigheden in het ontwikkelen van een eigen bewegingstaal;
- 24 verwerft danstechnische vaardigheden zoals
- eigen aan de klassieke dans:
placement, verlengingen (lijnen) van ledematen, muzikaliteit, formaties, pointes, barre, milieu, verplaatsingen, sprongen en korte variaties enz.;
  - eigen aan de hedendaagse dans:
placement, flow, release, muzikaliteit, articulatie van de torso, spelen met gewicht, vloer, staand, verplaatsingen, sprongen, partnerwerk enz.;

ARTISTIEK

- 25 zet compositorische en choreografische principes in;
- 26 legt vanuit zijn persoonlijkheid accenten tijdens het dansen;
- toont creativiteit bij het dansen,
  - improviseert met een opdracht,
  - produceert bewegingsmateriaal,
  - varieert bewegingsmateriaal,

- transformeert bewegingsmateriaal;
- 27 zet inspiratiebronnen om naar creatie;
- 28 neemt een eigen rol op tijdens een artistiek proces;
- 29 gaat aan de slag met het onbekende, het onverwachte, het toevallige.

PRESENTATIE

- 30 past basisvaardigheden van het presenteren toe in proces en uitvoering zoals
- concentratie,
  - focus op publiek, op jezelf, op de ruimte, op de muziek ... ,
  - contact, wel of geen interactie met het publiek,
  - een spanningsboog aanhouden van begin tot eind,
  - op een respectvolle manier met feedback van publiek omgaan;
  - Inhoudelijke en praktische theatercodes naleven en uitvoeren;

ATTITUDES specifiek voor dans

- 31 durft zich tonen;
- 32 beleeft plezier aan dans;
- 33 is gemotiveerd en toont persoonlijk doorzettingsvermogen;
- 34 is respectvol voor het eigen lichaam en dat van anderen;
- 35 aanvaardt de eigen fysieke mogelijkheden en die van anderen;
- 36 toont respect voor de materialen en werkruimtes;
- 37 aanvaardt feedback op artistiek proces en product, geeft constructieve feedback en gaat ermee aan de slag;
- 38 leeft regels omtrent blessurepreventie en hygiëne na.

6.3 Kunstinitiatie

De leerling

- 1 verwerft inzicht in de artistieke elementen van de podiumkunsten, specifiek ook voor dans, kan die benoemen en toelichten;
- 2 ontwikkelt belangstelling voor verschillende kunst- en cultuuruitingen, de culturele actualiteit en creatieve uitingen;
- 3 leert kunstuitingen waarderen en daarbij zijn oordeel uitstellen;

- 4 documenteert zich in voorbereiding van een artistieke uitdaging;
- 5 leert de eigenschappen van een 'kunstwerk' analyseren en verwoorden;
- 6 bouwt een referentiekader op om eigen en andermans werk te situeren, zoals maatschappelijk, historisch, economisch, cultureel ...;
- 7 zoekt mogelijke verbindingen tussen dans en andere kunstvormen.

7 Minimale materiële vereisten

7.1 Algemeen

Om de leerplandoelstellingen bij de leerlingen te realiseren dient de school minimaal de hierna beschreven infrastructuur, materiële en didactische uitrusting ter beschikking te stellen, die beantwoordt aan de reglementaire eisen op het vlak van veiligheid, gezondheid, hygiëne, ergonomie en milieu. Dat alles is daarnaast aangepast aan de visie op leren die de school hanteert.

Er is voldoende didactisch materiaal beschikbaar voor het bereiken van de doelstellingen. Omwille van de noodzaak van het werken met professionele en recente materialen en benodigdheden, pleiten we voor de beschikbaarheid van materialen en benodigdheden **op de school**, eventueel tijdelijk door middel van huren of lenen of beschikbaarheid in externe opleidingscentra ...

7.2 Infrastructuur en materiële en didactische uitrusting

Het betreft de minimale materiële vereisten die noodzakelijk zijn voor een goede uitvoering van het leerplan.

In de zaal is een vrije dansruimte beschikbaar van minstens 80 m², voldoende verlicht en verlucht

- de kortste zijde is minstens 8 m lang;
- de hoogte van de zaal bedraagt minimaal 3 m;
- een zwevende, gemakkelijk te onderhouden vloer met een geschikte gladheid, aangepast aan de dansvorm;
- eventueel gemonteerde of mobiele dansbarres;
- eventueel spiegels;
- in een gedeelte van de zaal of in de nabijheid van de zaal is ruimte voor didactisch materiaal en begeleidingsinstrumenten;
- voor de (live) begeleiding is een aangepast instrumentarium of professioneel audiomateriaal beschikbaar;
- informatie- en communicatiemedi (internetaansluiting);

- jongens en meisjes beschikken over een afzonderlijke kleedruimte;
- kleedruimtes en toiletten met wastafels bevinden zich in hetzelfde gebouw als de danszaal;
- een kastje voor EHBO is binnen handbereik.

Een ruimte die dienst doet als inspirerende leeromgeving met een pc met internetaansluiting en projectiemogelijkheden.

8 Pedagogisch-didactische wenken

8.1 Enkele algemene tips ter inspiratie

- Het leerplan is een algemene leidraad. De praktische verwerking ervan binnen de school gebeurt eigentijds en creatief, aangepast aan de persoonlijkheid van leraar en leerlingen. Voor het opmaken van jaarplannen is overleg nodig, binnen de graad en over de graden heen.
- Het is belangrijk dat de leraren van de verschillende dansvakken samenwerken, afspraken maken en dus geregeld overlegmomenten of vakvergaderingen organiseren. De afspraken hebben zowel betrekking op het inhoudelijke, op de aanpak in de klas en op het organisatorische ...
- Een artistieke studierichting volgen, impliceert een voortdurend groeiproces. Het groeiproces zelf zal dus een belangrijke doelstelling vormen. Elke productevaluatie blijft een momentopname binnen dit totale proces.
- De dansvakken worden als een geheel gezien, waarbinnen de leerling op een zo verscheiden mogelijke manier de verschillende thema's kan benaderen en diverse mogelijkheden kan onderzoeken. Van groot belang daarbij is de begeleidende en evaluerende rol van de vakleraren die vanuit hun eigen opleiding en persoonlijkheid een verrijkende toetssteen zijn binnen het hele proces. De nadruk ligt dus op het zelf ontdekken en persoonlijk kritisch onderzoek. De technieken vormen een belangrijke schakel in het creatief proces. Via dit creatief proces ontdekt de leerling zichzelf en ontwikkelt hij een eigen bewegingstaal.
- De thema's die aan bod kunnen komen bij opdrachten en projecten hebben, naast de specifiek dansgerelateerde ook een algemeen vormende waarde. Historische en actuele, culturele, sociale, politieke en wetenschappelijke onderwerpen (thema's) kunnen elkaar afwisselen.
- Binnen de opleiding is het inschakelen van kunstgeschiedenis/kunstinitiatie als documentatie, studie- en inspiratiebron belangrijk.

- Om het methodisch werken en denken te bevorderen, houden de leerlingen een ‘werkschrift’, ‘logboek’ of ‘documentatiemap’ (digitaal of analoog) bij, waarin ideeën, feedback en feed forward, inspiratiebronnen, teksten, historische verwijzingen enz. tot een organisch geheel samensmelten.
- Overleg, thematisch/vakoverschrijdend werk en gezamenlijke initiatieven van de leraren vinden geregeld plaats. Via Kunstinitiatie worden verbanden gelegd tussen de algemene vorming en de dansvakken, kunnen bruggen geslagen worden tussen danspraktijk en ‘theorie’.
- De voorbereiding van de opdrachten in het kader van thema’s en projecten gebeurt bij voorkeur in team en er kunnen afspraken worden gemaakt in verband met de vakoverschrijdende aspecten van de leerplandoelen. Projecten in samenwerking met de algemene vakken zijn wenselijk.
- Het is belangrijk om samen te werken en afspraken te maken met de leraar lichamelijke opvoeding.
- Het is belangrijk dat leerlingen over een neerslag beschikken van de aan bod gekomen leerstof.
- Elke methode om kunst te beschouwen kan in vraag gesteld worden en/of weerlegd worden.
- Bij de initiatie in de wereld van de kunst wordt vertrokken van de leerling als persoon. De leerling voelt zich aangesproken door een beroep te doen op zijn emotioneel vermogen (affectief), op zijn vermogen tot kennen (cognitief) en op zijn gevoeligheid voor zintuiglijke indrukken (sensitief). Via waarneming, reflectie en dialoog worden deze vermogens ontwikkeld.
- Vertrekkend van de leerplandoelstellingen reikt de leraar de leerling een referentiekader aan, waar mogelijk verbonden met dans. De leerling leert het eigen werk en de eigen ideeën in zijn omgeving confronteren met en plaatsen in de wereld van kunst en cultuur. Namen, data, algemene historische situering en stellingen zijn relevante hulpmiddelen, maar geen doelen op zich.
- Studiereizen, bezoek aan musea, tentoonstellingen, workshops ... en het bijwonen van concerten, dans-, theater- en filmvoorstellingen helpen het perspectief van de leerlingen verruimen. Het accent ligt vooral op het leren omgaan met, praten over, wegnemen van vooroordelen over en vormen en formuleren van eigen inzichten over kunst en cultuur. Door middel van multimedia, allerlei voorstellingen en concerten, het bekijken van opnames en dans ... krijgen de leerlingen een ruim beeld van wat er zich vandaag in de wereld van de kunst, en specifiek voor dans, voordoet.
- Het leerplan is gemeenschappelijk voor alle leerlingen, maar daarbinnen is er ruimte voor differentiatie, zowel binnen eenzelfde klas als tussen klassen en scholen.

Differentiatie slaat onder andere op een verschil in tempo, keuze en voorbeelden, niveau van evaluatie enz. De leraar zal erover waken dat de leerlingen de voorgeschreven doelen kunnen verwerken en zich maximaal kunnen ontplooiën.

- ...

8.2 Taalgericht vakonderwijs

Taal en leren zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Die verwevenheid vormt de basis van het taalgericht vakonderwijs. Het gaat over een didactiek die, binnen het ruimere kader van een schooltaalbeleid, de taalontwikkeling van de leerlingen wil bevorderen, ook in de studierichting Audiovisuele vorming. Dat kan door 'contextrijk, interactief onderwijs met taalsteun' aan te bieden.

In dit punt willen we een aantal didactische tips geven om de lessen meer taalgericht te maken. Drie didactische principes: contextrijk, interactie en taalsteun wijzen een weg, maar zijn geen doel op zich.

Contextrijk

Onder context verstaan we het verband waarin de nieuwe leerinhoud geplaatst wordt. Welke aanknopingspunten reiken we onze leerlingen aan? Welke verbanden laten we hen zelf leggen met eerdere ervaringen? Wat is hun voorkennis? Bij contextrijke lessen worden verbindingen gelegd tussen de leerinhoud, de leefwereld van de leerling, de actualiteit en eventueel andere vakken.

Interactie

Leren is een interactief proces: kennis groeit doordat je er met anderen over praat.

Leerlingen worden aangezet tot gerichte interactie over de doelen in duo's, in groepjes of klassikaal. Opdrachten worden zo gesteld dat leerlingen worden uitgedaagd om in interactie te treden. Samen improviseren, elkaar bevragen, informatie geven, spreken, schrijven ... zijn middelen om in interactie te treden. Daarbij is het belangrijk dat er ruimte wordt gegeven aan de leerling voor eigen inbreng. Bevorder dat leerlingen elkaar vragen stellen.

Taalsteun

Leraren geven in een klassensituatie vaak opdrachten. Voor die opdrachten gebruiken ze een specifieke woordenschat die we 'instructietaal' noemen. Daarbij gaat het vooral over werkwoorden die een bepaalde actie uitdrukken (construeer, illustreer, vergelijk, definieer, noteer, raadpleeg, situeer, verklaar ...). De betekenis van die woorden is noodzakelijk om de betekenis van de opdracht te begrijpen.

Leerlingen die niet voldoende woordkennis hebben in verband met instructietaal, zullen problemen hebben met het begrijpen van de opdrachten.

Opdrachten moeten voor leerlingen talig toegankelijk zijn. Het organiseren van taalsteun maakt lessen, bronnen, opdrachten ... begrijpelijker voor de leerlingen.

Enkele tips i.v.m. taalsteun voor Dans.

- Gebruik een begrippenkader en wees consequent bij het hanteren van begrippen.
- Door bijvoorbeeld met een begrippenlijst te werken, geven leraren aan de typische vaktaal eenzelfde betekenis. Zo creëren leraren duidelijkheid en gelijkvormigheid. De leerlingen zullen zich die woorden en begrippen geleidelijk aan eigen maken als de leraar de vakterminologie dagelijks in de juiste betekenis en context gebruikt.
- Breng een begrip aan vanuit de lespraktijk, indien mogelijk vanuit een beschouwend of een creërend luik.
- De begrippen sluiten aan bij die van de basisvorming.
- Werk met een kijkwijzer bij het waarnemen van kunst, specifiek ook bij dans(voorstellingen) en bij de bespreking van het werk van de leerlingen.
- Gebruik bij opdrachten consequent dezelfde instructietaal en gebruik een duidelijke structuur.
- De leraar waakt er ook over dat de leerlingen de juiste termen en begrippen gebruiken:
  - bij het brainstormen;
  - in overleg met de leraar of met medeleerlingen bij eventuele groepsopdrachten;
  - als de leerlingen de doelstellingen van de opdracht herformuleren;
  - bij de bespreking van een kunstenaar;
  - bij de evaluatie;
  - bij een klassikale toelichting van een kunstwerk, eigen of andermans werk...
  - ...

8.3 Evaluatie

Evaluatie maakt integraal deel uit van het leerproces. Evaluatie is gekoppeld aan de leerplandoelstellingen en gekozen werkvormen en wordt mee bepaald door het studierichtingsprofiel.

Wanneer we willen ingrijpen op het leerproces is de rapportering, de duiding en de toelichting van de evaluatie belangrijk. Als men zich na een evaluatie enkel beperkt tot het weergeven van de cijfers, krijgt de leerling weinig adequate feedback. In de rapportering kunnen zowel de sterke als de verbeterpunten van de leerling weergegeven worden. Adviezen voor het verdere leerproces kunnen eveneens aan bod komen.

De leraar neemt meer de rol op van mentor, van coach, die de leerling kansen biedt en methodieken aanreikt om voorkennis te gebruiken, om nieuwe elementen te begrijpen en te integreren.

Evaluatie is bovendien noodzakelijk om een positieve oriëntering mogelijk te maken waarbij altijd rekening gehouden wordt met de mogelijkheden van elke leerling.

Op het einde van de tweede graad moet de leraar met een bepaalde zekerheid uitspraak kunnen doen over de juistheid van de studierichtingskeuze en over de motieven die aan de grondslag ervan lagen. Eventueel moet hij advies kunnen verstrekken in verband met de oriëntatie naar de derde graad.

De evaluatie heeft een tweevoudige functie in een vormingsproces.

- Enerzijds maakt de evaluatie als permanente individuele begeleiding een essentieel deel uit van het leer- en vormingsproces.
- Anderzijds constateert ze de mate waarin/de wijze waarop het inzicht en de persoonlijke vorming van de leerling verloopt als leerproces.

Het vooraf bepalen van evaluatiecriteria is een taak van de leraar. Elke opdracht vereist specifieke aandachtspunten en de waarde van iedere evaluatie norm is afhankelijk van de beoogde doelen.

Die vooropgestelde criteria helpen de leerling inzicht te krijgen in gestelde doelen en verwachtingen gekoppeld aan de opdracht. Zo kunnen ze zichzelf voortdurend evalueren en bijsturen, zowel in de verschillende stappen van het proces als bij het product. Voor afspraken over evaluatie is horizontaal en verticaal overleg tijdens een vakvergadering nodig.

Evaluatiemogelijkheden bij Dans

Vanuit de leerplandoelen streeft de leraar bij alle leerlingen, bij iedere opdracht of bij ieder project, een totaal leerproces na. Daarbij zijn heel wat doelen niet onmiddellijk normatief. Meetbare factoren in de totale persoonsvorming van de leerling zijn dan ook even belangrijk als een eindresultaat. Aangezien we belang hechten aan het proces, is het vanzelfsprekend dat er in de evaluatie daaraan de nodige aandacht geschonken wordt.

- **De permanente individuele begeleiding**
  - Dit is een onderzoek naar de relatie opdracht-leerling. De evaluatie bestaat erin het proces van de leerling te toetsen aan de opdracht en omgekeerd.

- Vorderingen en attitudes worden met de leerling besproken.
- Het gesprek in de danszaal
  - Het gesprek is een onderling toetsen van verwachtingen in verband met opdracht, individu, groep, leraar en maatschappij. De leraar staat er voor in dat deze vorm van evaluatie gebeurt als een confrontatie binnen en in een gesprek. Een terugkoppeling kan interessant zijn op het einde van een les of opdracht.
  - Tevens wordt er duidelijk gewezen op de vorderingen wat betreft de ‘technische’ vaardigheden, de creativiteit, de emotionele betrokkenheid, het engagement en het verstandelijk inzicht.
  - Daarenboven kan het gesprek op een interessante wijze verruimd worden, wanneer de leraren van de andere kunstvakken daarbij geregeld actief betrokken worden. Zo wordt de evaluatie van dans aangevuld en gecorrigeerd door de benadering van andere visies.
  - Er is ook aandacht voor zelfevaluatie, voor peerevaluatie en co-evaluatie waarbij vooraf criteria aangereikt worden.
- De eindevaluatie
  - De eindevaluatie gebeurt met alle leraren kunstvakken samen en onderzoekt de mogelijkheden van de leerling binnen het studietoelaanbod van de daaropvolgende leerjaren. De klassenraad formuleert in functie daarvan een oriënterend advies met betrekking tot de te kiezen studierichtingen van het tweede leerjaar van de tweede graad respectievelijk het eerste leerjaar van de derde graad.
  - De eindevaluatie wordt voorafgegaan door tussentijdse evaluaties van alle leraren kunstvakken, en dat verschillende keren per jaar, naargelang er een trimester- of semestersysteem is.